Raport cumulativ privind dezbaterile pe platforma MediaForum la rubrica “Legislație”

perioada: 25 martie 2015 – 1 martie 2016

Informații generale

În intervalul 25 martie 2015 - 1 martie 2016 la compartimentul «Legislație Media» s-au desfășurat 9 dezbateri. Echipa proiectului a identificat juriști care au experiență în domeniul legislației media și ar putea deveni moderatori ai dezbaterilor la această rubrică. Chiar dacă domeniul este specific, argumentarea opiniilor plasate necesitând cunoștințe juridice elementare, dezbaterile de la rubrica «Legislație Media» au inclus un număr semnificativ de comentarii și de opinii diverse.

Temele și mersul dezbaterilor

1. **«Noua lege a publicității, în chinurile facerii»**.

Echipa proiectului a decis ca prima dezbatere de la această rubrică să vizeze un subiect important pentru funcționarea media, fiind aleasă tema proiectului noii legi a publicității. La acel moment proiectul se afla la Ministerul Justiției pentru completări, iar faptul că autoritățile nu organizau dezbateri publice pe marginea lui genera îngrijorări reprezentanților instituțiilor media. Moderatoarea Tatiana Puiu a pregătit textul de deschidere și a anexat la el proiectul de lege și nota informativă. În discuție s-au inclus juriști, manageri de presă, dar și un reprezentant al Consiliului Coordonator al Audiovizualului, care au subliniat necesitatea ca managerii să fie suficient de vigilenți la fiecare modificare introdusă în proiectul de lege, întrucât publicitatea este o sursă de venit vitală pentru redacții. De asemenea, au fost de părere că organizațiile de media și reprezentanții redacțiilor ar trebui să ceară Ministerului Justiției, Guvernului și Parlamentului, să accelereze definitivarea și votarea noii Legi a publicității. Moderatoarea a subliniat necesitatea ca proiectul legii să fie supus expertizei coruptibilității și din perspectiva drepturilor omului. Tatiana Puiu a recomandat să se țină cont de principiul transperenței înainte și la votarea legii, iar pe parcursul definitivării prevederilor - să fie organizate dezbateri publice.

«Protecția datelor cu caracter personal în Republica Moldova a devenit paravan pentru abuzuri».

- Olivia Pîrțac

2. **«Sumele pretinse pentru presupusa defăimare: cine și cum stabilește mărimea?»**.

Este un subiect mereu actual pentru breasla jurnalistică, întrucât riscul ca persoanele care nu apar într-o lumină favorabilă în articolele jurnaliștilor să ceară dezmințiri și despăgubiri în instanță. De aceea echipa proiectului și-a propus să explice, prin intermediul unui jurist care a participat în procese de judecată împotriva jurnaliștilor, cum sunt calculate prejudiciile care pot fi pretinse de la presă, dacă în general există prevederi expres referitoare la acest subiect, la ce se pot aștepta jurnaliștii atunci când cineva îi acționează în judecată. Moderatoarea a explicat aceste aspecte și a anexat la text o hotărâre a Curții Supreme de Justiție într-un proces intentat împotriva Ziarului de Gardă și cererea de chemare în judecată a mai multor publicații depusă de către judecătoarea Lilia Vasilevici. Jurnaliștii au fost invitați să-și împărtășească propriile experiențe legate de procesele de judecată.

În discuție s-au inclus atât jurnaliști, cât și juriști, dar și persoane care au intentat, în anumite momente, procese de judecată împotriva presei pentru defăimare. Un jurnalist de limba rusă, trecut printr-un proces de judecată, a fost de părere că persoanele care acționează presa în instanță și cer prejudicii de milioane de lei urmăresc de fapt să «închidă gura presei», iar, în opinia sa, de multe ori judecătorii le fac pe plac.

La final, moderatoarea a punctat că în Republica Moldova este necesară introducerea în calitate de probă în procesul de judecată a unei expertize sau constatări ale specialistului care va stabili existența suferințelor psihice şi întinderea lor, precum şi va cuantifica mărimea prejudiciului moral suportat de către persoana presupus defăimată. Această expertiză/constatare ar spori, în opinia moderatoarei Tatiana Puiu, gradul de încredere în justiție, astfel încât justițiabilului să-i fie acordate compensații echitabile, fără sancțiuni exagerate. De asemenea, ea a fost de părere

că jurnaliştii trebuie încurajați să informeze publicul despre chestiuni de interes sporit.

3. **«Protecția datelor cu caracter personal: rezonabilă sau excesivă?»**.
Tema acestei dezbateri a venit în urma unei încercări a Guvernului de a deschide datele despre întreprinderi, deținute de Camera Înregistrării de Stat, încercare care s-a ciocnit de refuzul Centrului pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal de a da aviz pozitiv. Subiectul a generat nemulțumirea în special a jurnaliștilor independenți și celor de investigație, care utilizează datele CÎS și plătesc pentru ele. Moderatoarea Olivia Pârțac a explicat în textul de deschidere prevederile legale referitore la datele cu caracter personal și cele referitoare la accesul la informația de interes public. În discuție s-au inclus diverse persoane, jurnaliști, manageri de presă, un membru al Comisiei Electorale Centrale, un reprezentant al Guvernului care a promovat inițiativa de a deschide datele etc. Majoritatea participanților la discuție au declarat drept necesară transparentizarea datelor referitoare la întreprinderi, pentru ca publicul să poată fi la curent cu interesele și afacerile funcționarilor publici, care au accces la banii publici.
Moderatoarea a notat că în Republica Moldova protecția datelor cu caracter personal este excesivă, accesul la datele despre fondatorii companiilor fiind, potrivit ei, «ceva normal» pentru toate țările. Olivia Pârțac a recomandat operarea completărilor la Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal, care să pună accent pe ce trebuie să fie public, pentru a exclude abuzurile autorităților. «Tot ceea ce prezintă interes public real (adică nu este o simplă curiozitate) trebuie să fie public. Dacă este un conflict cu interesul privat, atunci se cântăresc ambele interese şi prioritate are cel cu greutatea mai mare din perspectiva impactului şi necesităților societății», a menționat Olivia Pârțac.

4. **«În ce condiții imaginea omului simplu poate fi fundal de știri?»**.
Subiectul a generat 19 comentarii, jurnaliștii sau consumatorii de presă care au participat la discuții au criticat televiziunile care utilizează unele și aceleași imagini de fundal pentru diferite știri, uneori subiectul fiind cu conotație negativă, ceea ce, implicit, aruncă o umbră nefavorabilă asupra oamenilor care sunt arătați în paralel, filmați în stradă sau în alte locuri publice. Moderatoarea a explicat prevederile legale referitoare la propria imagine și a anexat o Fișă tematică elaborată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu privire la dreptul la propria imagine.
Reieșind din dezbaterea complexă care s-a desfășurat la acest subiect, Olivia Pârțac a concluzionat că buna-credință a redacțiiilor este una dintre soluții pentru a evita lezarea drepturilor persoanei la propria imagine. O alta ar fi existența unor prevederi legale clare, «la fel ca în Occident, dar si de o autoritate care sa supravegheze si sa pedepsească asemenea cazuri». De asemenea, moderatoarea a punctat drept necesară reglementarea felului în care sunt utilizate imaginile și a dat drept exemplu bun de preluat abordarea franceză, unde media are permisiunea de a utiliza imagini

generale de la evenimentul respectiv doar în contextul unei știri despre acel eveniment.
Moderatoarea a recomandat elaborarea unor „reguli de joc”, prin care oamenii să se simtă protejați legal; reglementarea clară în ce condiții pot fi folosite imaginile luate în stradă; consultarea de către autorități asupra acestei probleme a reporterilor de pe teren și nu doar a șefilor de redacții; organizarea de către CCA a unei dezbateri între profesioniști la această temă.

5. **«De ce instituțiile de stat califică solicitările de informații drept petiții?»**.
Această dezbatere a fost dictată, din nou, de realitatea la zi în Republica Moldova, mai exact de faptul că an perioada respectivă au fost semnalate cazuri în care instituțiile de stat au refuzat să ofere informații jurnaliștilor, solicitând depunerea unui demers în scris și promițând că vor oferi răspuns în 30 de zile, conform Legii cu privire le petiționare. În urma consultărilor, echipa proiectului a convenit să scoată acest subiect la o discuție publică pe MediaForum, drept încercare de a nu permite ca acest fenomen să ia amploare în Republica Moldova. Moderatoarea Tatiana Puiu a preluat dezbaterea, a explicat și argumentat diferențele dintre petiție și solicitare de informații, iar jurnaliștii care s-au inclus în discuții au calificat acest comportament al instituțiilor de stat drept o încercare de a obstrucționa accesul presei la informația de interes public.
Moderatoarea a notat în raportul final faptul că prevederile actuale în materie de acces la informație sunt, pe alocuri, depăşite, Legea privind accesul la informație fiind adoptată cu 15 ani în urmă şi conține prevederi confuze care permit interpretări abuzive din partea funcționarilor publici de rea-credință. Reglementările actuale se referă nu doar la duble standarde, ci şi la existența unor termeni excesivi de furnizare a unei informații de interes public, a notat moderatoarea. De exemplu, actuala legislație nu prevede, cum se întâmplă în Romania, obligativitatea instituției de a răspunde la solicitarea verbală de informație imediat sau cel mult în 24 de ore. De asemenea, nu este prevăzut, potrivit moderatoarei, nici mecanismul de adresare prin intermediul poştei electronice. «Prevederi defectuoase sunt şi la capitolul persoanelor care pot solicita informații de interes public. Or, conform Legii privind accesul al informație (art. 5 alin. 3), persoanele străine şi persoanele juridice din RM nu sunt în drept să solicite informații oficiale, contrar standardelor comunitare», a mai concluzionat Tatiana Puiu în raportul final. Ea a recomandat completarea Legii privind accesul la informație şi a legislației conexe, astfel încât să fie armonizată cu legislația comunitară şi standardele internaționale.

6. **«Ce facem cu prezumția de nevinovăție în era știrilor «flash»?»**.
Acest subiect care se referă atât la aspectul deontologic de a solicita reacția părților vizate în știri conflictuale, cât și la obligațiile legale ale oricărei persoane de a ține cont de prezumția nevinovăției atunci când lansează public acuzații la adresa cuiva, a devenit mai actual în ultimul an, când presa și opinia publică a fost practic

«zguduită» de știri referitoare la rețineri, arestări, dosare de corupție etc. Împreună cu moderatoarea Violeta Gașițoi echipa proiectului a convenit abordarea acestei teme de MediaForum, pentru a reaminti jurnaliștilor că trebuie să țină cont de prezumția de nevinovăție atunci când scriu pe teme penale și fac eforturi de a fi primii cu știrea. În discuție s-au inclus jurnaliști care au propus diferite modalități, inclusiv formulări corecte care ar face ca această prevedere legală să fie respectată.
Moderatoarea a concluzionat, din discuții, faptul că nu toți profesioniștii sunt informați și cunosc care este limbajul corect care trebuie folosit în astfel de știri. Ea a recomandat desfășurarea unor acțiuni de informare și explicare publicului și jurnaliștilor a limbajului care trebuie folosit în cazurile în care unei persoane îi sunt aduse acuzații, în special penale.

7. **«Legalitatea sau ilegalitatea implicării în viața privată prin filmarea pe ascuns»**.

Tema a fost dictată de apariția pe unele portaluri a unui video cu un politician surprins în ipostaze intime. Echipa proiectului și-a propus să explice prevederile legale care permit sau, dimpotrivă, interzic, difuzarea unor asemenea imagini. Violeta Gașițoi, în calitate de moderatoare, a analizat legislația pe acest segment și a dat start dezbaterii. Majoritatea participanților la discuție au condamnat difuzarea unor asemenea imagini ca fiind o imixtiune flagrantă în viața privată și au cerut instituirea unor pedepse dure pentru cei care comit asemenea acte.
Moderatoarea a concluzionat că, în mare parte, jurnaliștii participanți la discuție știu foarte bine unde este granița dintre interesul public și dreptul la intimitate, dar că dezbaterea a fost utilă totuși prin faptul că a conținut explicațiile juridice ale subiectului, iar jurnaliștii au putut înțelege și motivele juridice ale unor decizii editoriale pe care până acum le luau din considerente de deontologie și de bun simț. Violeta Gașițoi a recomandat explicarea periodică jurnaliștilor, prin diverse metode, «și pe baza unor cazuri concrete, ce înseamnă interes public, care informații pot fi publicate despre viața personală și care nu».

8. **«Pozele preluate de pe Facebook: cerem acordul persoanei sau nu?»**.

În pofida faptului că acest fenomen, preluarea fotografiilor de pe rețelele de socializare este foarte răspândit în Republica Moldova, discuția nu a acumulat foarte multe comentarii. Motivul poate fi faptul că moderatoarea a argumentat juridic că o asemenea practică este contrară legii, întrucât imaginea fiecărei persoane, indiferent prin ce metode a fost dobândită, poate fi folosită doar cu acordul acesteia, iar jurnaliștii care folosesc astfel de imagini au preferat să ignore subiectul pentru a-și putea rezolva și în continuare problemele ilustrării știrilor prin preluarea imaginilor de pe Facebook sau ok.ru.
Moderatoarea a notat că este nevoie de informarea jurnaliștilor referitor la partea juridică a ingerinței comise de către presă sau a persoanelor în general în dreptul la

viața privată și în dreptul de autor. «Or, ingerința trebuie să fie legală, necesară într-o societate democratică și proporțională scopului urmărit», a conchis Violeta Gașițoi.

9. **«Sunt necesare intervenții legislative pentru contracararea dezinformării?»**.
Fenomenul manipulării informaționale și dezinformării, tot mai sesizabil în presa din Republica Moldova, a fost abordat prin această dezbatere, moderată de juristul Eugeniu Râbca. Tema a venit drept o consecință a publicării unor rapoarte de monitorizare a organizațiilor de media și a unor studii de caz realizate de experții media, care arătau că dezinformarea și manipularea informațională iau proporții. Moderatorul a abordat subiectul făcând trimitere la normele legale existente, dar și la Codul Deontologic al Jurnalistului.
Dezbaterea a acumulat 13 comentariii, toți participanții fiind de acord că fenomenul există și este predominant în media din Republica Moldova, însă unii au fost sceptici în ce privește dezrădăcinarea lui, chiar și prin eventuale soluții juridice. Ultilizatorii au fost de acord, totuși, că ar trebui elaborate oarecare reglementări cel puțin pentru a diminua fenomenul și a responsabiliza redacțiile, însă răspunsul la întrebarea «Cum?» încă urmează să fie găsit. Majoritatea au fost de acord că, pentru început, ar fi necesară o definire exactă în Codul Audiovizualului a noțiunilor de «propagandă», «dezinformare» și «război informațional», iar unii au propus instituirea amenzilor pentru răspândirea falsurilor. Utilizatorii au subliniat necesitatea încurajării instituțiilor de presă independente și punerea de presiune pe Consiliul Coordonator al Audiovizualului ca să supravegheze respectarea prevederilor legale existente de natură să combată manipularea informațională.
Moderatorul Eugeniu Râbca a recomandat ca acest subiect să fie supus unor dezbateri periodice, în cadrul unor formate diferite (de exemplu, în contextul unor seminare, training-urilor cu participarea experților străini şi naționali) în vederea identificării soluțiilor viabile pentru Republica Moldova.

Concluzii și Recomandări

Modertorii dezbaterilor la rubrica «Legislație Media» au formulat următoarele recomandări:

- Proiectul noii legi cu privire la publicitate trebuie expus expertizei coruptibilității și din perspectiva drepturilor omului;
- Respectarea principiului transperenței înainte și la votarea Legii cu privire la publicitate, iar pe parcursul definitivării prevederilor - să fie organizate dezbateri publice;
- Introducerea, ca probă în procesele de judecată referitoate la defăimare, a unei expertize sau constatări ale specialistului pentru a stabili existența suferințelor psihice şi cuantificarea mărimii prejudiciului moral suportat de către persoana presupus defăimată;

- Operarea modficărilor la Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal, care să pună accent pe informațiile care trebuie să fie publice, pentru a exclude abuzurile autorităților;
- Elaborarea unor reglementări, prin care oamenii să se simtă protejați legal atunci când imaginea lor este folosită de către media;
- Reglementarea clară în ce condiții pot fi folosite imaginile luate în stradă;
- Organizarea de către CCA a unei dezbateri între profesioniști la tema folosirii imaginii persoanei ca fundal al materialelor video difuzate de televiziuni;
- Completarea Legii privind accesul la informație şi a legislației conexe în sensul ajustării la legislația comunitară şi standardele internaționale;
- Desfășurarea unor acțiuni de informare și explicare publicului și jurnaliștilor a limbajului care trebuie folosit în cazurile în care unei persoane îi sunt aduse acuzații, în special penale;
- Informarea jurnaliștilor referitor la partea juridică a ingerinței comise de către presă în dreptul la viața privată și în dreptul de autor la preluarea imaginilor de pe rețelele de socializare;
- Discutarea periodică a problemei manipulării informaționale în presa din Republica Moldova la forumuri, conferințe sau alte reuniuni a jurnaliștilor, dar și cu reprezentanții Consiliului Coordonator al Adiovizualului.